

Sovjetflottan i Östersjön

113253

Av O. L.

Ryssland har länge längtat och strävat efter att bli en stormakt till sjöss. Hittills har inte denna längtan blivit uppfyllt. Genom kriget med Japan 1904—05 förintades större delen av tsarflottan vid Tsushima. Endast några år senare uppgjordes emellertid planer på att bygga en flotta av stormaktsklass i Östersjön. Enligt dessa planer skulle Ryssland år 1930 ha 24 slagskepp och 12 slagkryssare förutom en mängd lätta fartyg.

När första världskriget bröt ut hade man hunnit färdigställa tre slagskepp, vilka var fullt i klass med övriga stormakters dåtida slagskeppstyper. Men under 1914—17 skar den ryska flottan inga lagrar. Med underlägsna, offensivt uppträdande sjöstyrkor lyckades tyskarna i stort sett hålla de ryska fartygen inestängda i Finska Viken. Så kom revolutionen och kullkastade flottplanerna. Den ledning av flottan, som kunde åstadkommas under första tiden efter revolutionen var sådan, att flottans värde under 1920-talet torde ha varit mycket diskutabelt. Sedan dess har emellertid en uppräckning skett i ganska stor omfattning, ehuru man ännu inte haft tillfälle att bevittna vad Sovjets övervattensfartyg går för. I varje fall är det uppenbart att Sovjets ledning hyser starkt intresse för sin flotta och dess möjligheter att bidra till Sovjets stormaktsställning.

När bland annat arrenderingen av Hangö och annekteringen av vissa öar i Finska Viken, vilket skedde vid fredsslutet med Finland våren 1940. Härigenom erhöll Sovjet ökad kontroll över Finska Viken och dubbelsidig kontroll av dess mynning. Tidigare hade Sovjet genom införlivning av de baltiska staterna i Unionen försäkrat sig om den södra stranden. En dylik kontroll är också förutsättningen för att sovjetflottan skall få trygg

spärrar och andra finska och ryska åtgärder i Finska Viken gjorde ett framträngande mot Östersjön till ett mycket riskabelt företag. Sovjetflottans basområde har sedan 1941 utsatts för intensivt bombardemang från tyska kanoner och flygplan.

Sommaren 1942 lyckades emellertid ryska ubåtar taga sig ut i Östersjön och gå till anfall mot trafiken på Tyskland och Finland, ett antal svenska handelsfartyg blev bl. a. offer för dessa ubåtars torpeder. Sedan hösten 1942 har emellertid inga ryska ubåtar rapporterats i Östersjön.

Nu rapporterar Moskva framryckning till lands väster om Leningrad. I rapporterna har framhållits, att flottan spelat en viktig roll genom beskjutning av de tyska linjerna vid Finska Vikens södra kust. Detta vittnar om att Sovjetledningen tillmäter flottan stort värde i samverkan med armén. Men det upplyser även om att ryska övervattensflottan icke helt lamslagits. Det visar sig alltså, att tyskarna icke lyckats sätta ryska flottan ur spelet trots ihärdiga ansträngningar från i närheten av Leningrad baserade tyska flygstridskrafter. Det är sannolikt att en framryckning till lands från Sovjets sida i de baltiska staterna kommer att följas av försök från flottan att bryta spärrarna i Finska Viken. Lyckas detta kommer det att innebära att Östersjön, som — med undantag för brittiska magnetminor — under det senaste året varit mycket lugn som sjökrigsskådeplats betraktad, kan bli utsatt för ökad sjökrigsaktivitet. I England har redan röster hörts, som förkunnat att snart kommer sovjetflottan att kunna avskära malmskeppningen över Östersjön till Tyskland.

omge sina militära rustningar med stor hemlighetsfullhet och detta gäller även flottan.

Kärnan i Sovjets östersjöflotta utgöres av två — kanske bara ett — av de slagskepp, som färdigställdes före förra världskriget. Denna typ är bestyckad med icke mindre än 12 st. 30 cm. kanoner. Den låga farten, 23 knop och fartygens höga ålder gör dock att deras värde i förhållande till moderna slagskepp inte kan direkt uppskattas i kanonantal och kaliber. De har emellertid genomgått en omfattande modernisering. Marinkalendern upptar dessutom tre 35,000-tons slagskepp under byggnad bestyckade med nio st. 40 cm. kanoner och en fart av 30 knop. Hur långt man har hunnit med dessa nybyggnader, eller om de ens pågå, f. n. är höljt i dunkel.

Under byggnad befinner sig också två hangarfartyg på 12,000 ton med möjlighet att föra 32 flygplan ombord. Hangarfartyg erfordras knappast inom så begränsade farvatten som Östersjön. Dessa hangarfartygsbyggen kan därför tydas som tecken på planer att utnyttja flottan på större vatten.

Under finska kriget uppgavs att den tunga ryska kryssaren Kirov svårt skadats av kustartilleri på Hangö. Fartyget upptas emellertid i marinkalendern tillsammans med två systerfartyg. De äro på 8,800 ton, ha en bestyckning av nio st. 18 cm. kanoner och den höga farten 35 knop. Här till kommer ytterligare ett fartyg av samma klass, vilket existens ifrågasättes i marinkalendern samt tre styc-ken under byggnad. Det kan därför vara möjligt, att Sovjet förfogar över sju dylika kryssare.

Som jämförelse kan nämnas att de tyska 10,000-tons kryssarna äro bestyckade med åtta st. 20 cm. kanoner och göra 32 knop, tyska 6,000-tons kryssare för nio st. 15 cm. kanoner och göra 32 knop. De under bygg-

kutabelt. Sedan dess har emellertid en opprykning skedd i ganske stor omfang. Det viser seg alltså, at tyskerne ikke lykkas sætte ryska flotta ut i spelet trots ihærdige anstrænginger frân i nærheten av Leningrad baserede tyske flygstridskrafter. Det er sannolikt at en framrykning till lands frân Sovjets sida i de baltiske staterna kommer att följäs av försök från flottan att bryta spärrarna i Finska Viken. Lyckas detta kommer det att innebära att Östersjön, som — med undantag för brittiska magnetbåtar — under det senaste året varit mycket lugn som sjökrigsskådeplats betraktad, kan bli utsatt för ökad sjökrigsaktivitet. I England har redan röster hörts, som förkunnat att snart kommer sovjetflottan att kunna avskära malmskeppningen över Östersjön till Tyskland.

Inför denna möjlighet är det av interesse att närmare studera Sovjets östersjöflottas sammansætning och styrka. Ett sådant studium stöter emellertid på vissa svårigheter. Man vet inte i vilken omfattning sovjetflottan lidit förluster. I den av föreningen »Sveriges flotta» utgivna förtäffliga marinkalendern anges, att uppgifterna rörande Sovjetunionens fartyg i Östersjön är osäkra. Rysarna har alltid varit mästare i att

ryska överbattensflottan icke helt lamslagits. Det visar sig alltså, att tyskerne utnyttja flottan på större vatten. Under finska kriget uppgavs att den tunga ryska kryssaren Kirov svårt skadats av kustartilleri på Hangö. Fartyget upptas emellertid i marinkalendern tillsammans med två systerfartyg. De äro på 8,800 ton, ha en bestyckning av nio st. 18 cm. kanoner och den höga farten 35 knop. Här till kommer ytterligare två fartyg av samma klass, vilka också ha varit sättes i marinkalendern samt tre stycken under byggnad. Det kan därför vara möjligt, att Sovjet förfogar över sju dylika kryssare.

Som jämförelse kan nämnas att de tyska 10,000-tons kryssarna äro bestyckade med åtta st. 20 cm. kanoner och göra 32 knop, tyska 6,000-tons kryssare för nio st. 15 cm. kanoner och göra 32 knop. De under byggnad varande svenska kryssarna äro på 7,000 ton och för ett obekant antal 15 cm. kanoner.

Av lättare överbattensfartyg bör nämnas sex torpedkryssare med 37 knops fart och ett trettiotal jagare. Torpedkryssarna och de större jagarna äro bestyckade med 13 cm. kanoner och göra 37 knops fart. 10 stora jagare äro under byggnad.

Antalet ubåtar uppgår till högst ett femtiotal. Liksom i svenska flottan har man dels större utsjöubåtar, de största ryska äro på 1,500 ton, dels mindre s. k. kustubåtar.

I Sovjetflottan ingår inte mindre än 18 st. förstklassiga isbrytare. Av dessa äro tre på 12,000 ton, fyra på 11,000 ton. Vår Ymer, som dock anses vara en kraftig isbrytare är på cirka 3,500 ton. Anledningen till denna kraftiga isbrytarflotta är dels att isen i Finska Vikens inre del kräver att fartygen få isbrytarhjälp under ganske stor del av året, dels behovet av isbrytare i Norra Ishavet. Værdet av Sovjets Ishavshamnar såsom förbindelseled mellan västmakterna och Sovjet är numera alltför allmänt känt för att behöva närmare utvecklas. I detta sammanhang kan nämnas, att den ryska Ishavskanalen medger förflyttning av fartyg upp till jagare och ubåtar mellan Östersjön och Ishavskusten.

Det har ofta påståtts att ryssarna äro mindre lämpade som sjökrigare, och att de ryska fartygens effektivitet därför är diskutabel. 1930 förflyttades några större sovjetfartyg från Östersjön till Svarta Havet. De måste då på grund av haverier löpa in till Rostock

för reparation, och de rapporter, som lämnats av fransmännen rörande fartygens tillstånd, ge näring åt en sådan uppfattning. Å andra sidan har t. ex. ett sådant företag, som förflyttningen av den stora ryska flottstyrkan mellan Östersjön och Fjärran Östern under kriget med Japan visat, att ryssarna under god ledning kan genomföra goda prestationer till sjöss.

De ryska ubåtarnas utlöpande genom de finsk-tyska mineringarna i Finska Viken 1942 ger intryck av framåtanda hos det sovjetryska ubåtsvapnet, även om ubåtarnas prestationer, sedan de kommit ut i Östersjön, icke torde ha varit alltför överväldigande.

Vid ett försök att bedöma den nuvarande sovjetryska flottans tillstånd måste man taga hänsyn till att överbattensfartygen i Östersjön hittills legat instängda i hamn utan möjlighet att öva till sjöss. Även om delar av personalen fått tillfälle att i Ishavet eller Svarta Havet förvärva sjövana, måste Östersjöflottans effektivitet till sjöss bedömas på detta förhållande en tid